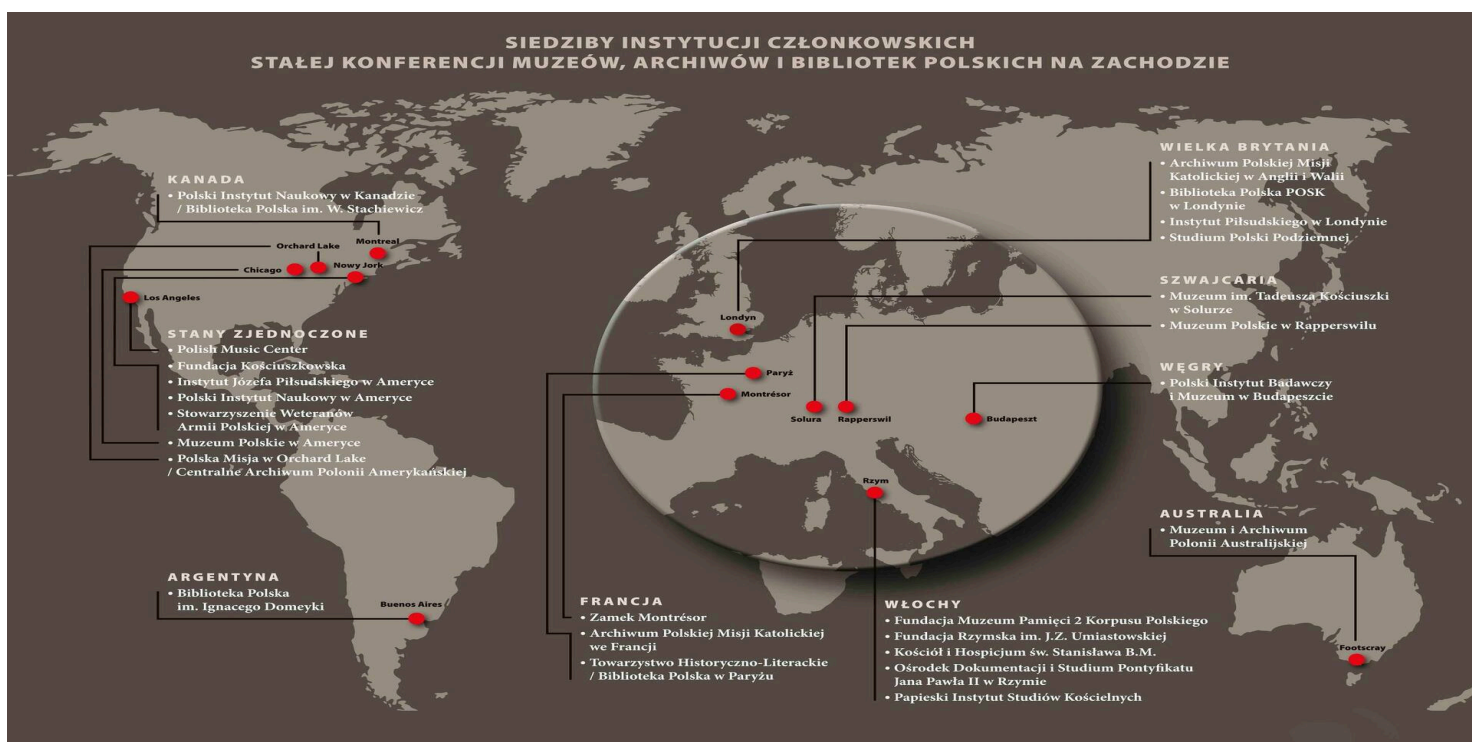

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/106827,Dzien-Polonii-i-Polakow-za-Granica.html>

Mapa przedstawiająca lokalizację instytucji członkowskich Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie. Plansza wystawy „Polonica emigracyjne...” z 2019 r.

ARTYKUŁ

Dzień Polonii i Polaków za Granicą

Autor: PAWEŁ ZIELONY 02.05.2024

Od 2002 roku 2 maja nie jest już zwykłym dniem w kalendarzu, oddzielającym Święto Pracy od Święta Narodowego 3 Maja. Tego dnia po raz pierwszy obchodzony był Dzień Polonii i Polaków za Granicą.

Święto to ustanowione zostało przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej dzięki inicjatywie Senatu, w odpowiedzi na apel uczestników II Zjazdu Polonii w Pułtusk w 2001 r. W preambule ustawy z 20 marca 2002 r. podkreślono,

że uczyniono to ze względu na:

„[...] wielowiekowy dorobek i wkład Polonii i Polaków za granicą w odzyskanie przez Polskę niepodległości, wierność i przywiązanie do polskości oraz pomoc Krajowi w najtrudniejszych momentach, w celu potwierdzenia więzi z Macierzą i jedności wszystkich Polaków, tak mieszkających w Kraju, jak i żyjących poza nim [...]”.

2 maja to także Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej, który został wprowadzony na mocy ustawy z 20 lutego 2004 r. Oba te święta ze sobą korespondują, wspaniale uzupełniając cały trzydniowy cykl obchodów. Jak powiedział Prezydent RP Andrzej Duda:

„2 maja [...] łączy w sobie wyjątkową cześć i radość z naszych biało-czerwonych barw z naszą wielką wspólnotą, pod którą wszyscy jesteśmy, pod którą wszyscy żyjemy na całym świecie, łączy nas Polaków w Dniu Flagi i w Dniu Polonii i Polaków za granicą”.

Kobiety z Korpusu Pomocniczego Pań przy Stowarzyszeniu Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP) w Paradzie Pułaskiego przy 5 Alei na Manhattanie w Nowym Jorku, niosą baner z napisem po angielsku: „Poland first to fight - still not free” (Polska pierwsza w walce - wciąż nie jest wolna). Fot.

z zasobu IPN, ze zbioru kopii
cyfrowych   fotografii
przekazanych do IPN przez
Stowarzyszenie Weteranów Armii
Polskiej w Ameryce

Dziecięcy Zespół taneczny
„Orlęta” w polskich strojach
ludowych z 24. Placówki SWAP w
Bridgeport w Stanach
Zjednoczonych, 1975-1985 r. Przy
mikrofonie kierowniczka zespołu
Donna Knapczyk. Fot. z zasobu
IPN, ze zbioru kopii cyfrowych
fotografii przekazanych do IPN
przez Stowarzyszenie Weteranów
Armii Polskiej w Ameryce.

Polacy na świecie

Szacuje się, że poza granicami naszego kraju żyje około 21 mln osób uznających się za Polaków lub posiadających polskie korzenie. Do największych skupisk polskiej diaspory należy zaliczyć: Stany Zjednoczone (około 10,6 mln osób), Niemcy (około 2,1 mln), Brazylię (około 1,9 mln), Francję i Kanadę (około 1 mln).

Oprócz naszych rodaków żyjących w Europie Zachodniej, obu Amerykach, Bliskim Wschodzie, południowej części Afryki czy w Australii są także Polacy żyjący na Litwie, Białorusi, Ukrainie, w Kazachstanie, Turkmenistanie czy na Syberii. Rodacy na Wschodzie w znaczącej części nie stali się obywatelami wymienionych państw z własnej woli. Polacy mieszkający na Kresach II RP nie zmieniali miejsca zamieszkania, to w ramach działań geopolitycznych ich rodzinne strony znalazły się poza granicami Ojczyzny. Przez dekady

ekonomicznym. Przez wieki Polacy brali udział w walkach o niepodległość. Tracili państwowość, odbierano im terytorium. Nie tracili jednak nadziei, że Rzeczpospolita się odrodzi i będzie niepodległym państwem.

Gdy w kraju represjami dławiono opór i naród nie mógł swobodnie wyrażać swej woli, jego głosem była emigracja. To ona, gdy zaistniała taka potrzeba, formowała oddziały wojskowe, by walczyć o niepodległość swojej Ojczyzny (tak jak miało to miejsce m.in. z Polonią amerykańską, która zasiliła szeregi Błękitnej Armii gen. Hallera). To ona przez dekady wspierała materialnie swoich rodaków w Kraju. Symbolem, jednym z wielu, takiego wsparcia było przekazanie środków finansowych oraz licznych eksponatów na rzecz odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie.

Stowarzyszenie Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie

Święto obchodzone 2 maja jest doskonałą okazją przypomnienia o stowarzyszeniu Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie (MABPZ), które spotyka się od 1979 r. corocznie w ramach sesji plenarnych, tzw. Stałej Konferencji. Ośrodki wchodzące w skład tej organizacji ulokowane są w dziewięciu krajach na czterech kontynentach.

Instytucje wchodzące w skład MABPZ zajmują się gromadzeniem, przechowywaniem i udostępnianiem dóbr kultury polskiej znajdujących się poza granicami Rzeczypospolitej. To dzięki nim w okresie wojen czy utraty suwerenności Polski udało się ocalić od zagłady bezcenne dla tożsamości narodu pamiątki. Przez dekady były jednymi z niewielu miejsc, w których bez obaw rozmawiano i działano na rzecz wolnej Polski. Do dziś instytucje te zajmują się organizacją spotkań, konferencji, wystaw, prowadzą działalność wydawniczą i edukacyjną. Po ponad 40 latach MABPZ jest nieformalnym zgromadzeniem 25 instytucji polskich funkcjonujących poza granicami kraju.

Zamek w Pułtusku, który jest siedzibą Domu Polonii - Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”. W tym miejscu w 2001 r. podczas II Zjazdu Polonii i Polaków z Zagranicy delegaci-uczestnicy z 51 krajów

wystosowali apel do parlamentarzystów RP o ustanowienie Dnia Polonii i Polaków za Granicą. Pułtusk, 2019 r. Fot. P. Zielony (IPN)

Uczestnicy 44. Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie podczas zwiedzania wystawy IPN „»Ramię krzep - Ojczyźnie służ«. 135. rocznica powstania Sokolstwa Polskiego w Ameryce” prezentowanej w Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce - 28 września 2022 r. Fot. Katarzyna Adamów (IPN)

Dzisiaj, w wolnej Rzeczypospolitej mamy wreszcie możliwość poznawania i korzystania z dorobku Polaków z emigracji – nie tylko materialnego, ale przede wszystkim intelektualnego i duchowego w tym instytucji szczególnie ważnych dla narodu polskiego wchodzących m.in. w skład Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek na Zachodzie.

Wśród podmiotów współpracujących i wspierających instytucje wchodzące w skład MABPZ znajduje się również Instytut Pamięci Narodowej. Jednym z wielu przykładów takiej działalności jest wystawa przygotowana przez Archiwum IPN we współpracy z instytucjami polonijnymi – członkami tej organizacji. Katalog ekspozycji jest dostępny w Bibliotece Cyfrowej.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ